

Nejprve byly vytvořeny kontrafaktické fiktivní školy tak, že všichni šestnáctiletí žáci sdílející stejnou rezidenční jednotku SAMS byli zařazeni do jedné a téže fiktivní školy (tvořili kontrolní skupinu, kde není svobodná volba školy). Fiktivní školy byly použity k získání přibližného odhadu míry školní segregace v situaci, kdy by všichni žáci ve školách pocházeli ze stejné sídelní oblasti. Tyto kontrafaktické školy měly přibližně vystihovat sociodemografické složení žáků přijímaných na principu spádovosti a odrážet změny v rezidenční segregaci. Tyto školy byly následně porovnány se skutečnými školami (to jest s intervenční skupinou, kde intervencí představuje svobodná volba školy). Pozorované rozdíly v meziškolním rozptylu školních výsledků v různých typech obcí představují efekt volby školy.

Empirické důkazy předložené v této studii ukázaly dva hlavní trendy ve školní segregaci ve Švédsku mezi roky 1998 a 2011. Zprvce se rozdíly ve školních výsledcích mezi školami v průběhu času zvyšovaly, přičemž tento trend směřující ke zvýšené diferenciaci je nejvíce znatelný v metropolitních a městských školách. Dále jsme pozorovali větší rozdíly ve výsledcích mezi skutečnými školami než mezi hypotetickými školami, a to i poté, co byly tyto rozdíly na obou typech škol korigovány z hlediska rozdílů ve vzdělanostním či migračním zázemí. To napovídá, že rostoucí počet nezávislých škol a rozšíření možností volby školy přispěly ke zvýšení rozdílů ve výsledcích mezi školami. Zadruhé se ukázalo, že rostoucí školní segregace z hlediska migračního původu ve skutečných metropolitních školách může být interpretována jako důkaz na podporu tzv. hypotézy „bílého odlivu“ (*white flight*). Školní etnická segregace se tedy zdá být poháněna umožněním svobodné volby školy, a to zejména v metropolitních oblastech, kde je nabízeno více možností volby a kde je větší rezidenční segregace z hlediska migračního původu.

Primární motivací reformy spočívající v zavedení nezávislých škol a politiky svobodné volby školy bylo zlepšit efektivitu, kvalitu a spravedlivost ve vzdělávání. Výsledky aktuální studie ovšem napovídají, že tyto reformy způsobily zvýšenou diferenciaci mezi školami vzhledem ke školním výsledkům a zahraničnímu původu žáků, což bude mít následně negativní dopad nejen na spravedlivost ve vzdělávání, ale možná také na jeho efektivitu a kvalitu.

3.5.2 Hledání lepšího měřítka spravedlivosti ve vzdělávání při porovnávání různých zemí

S využitím bohatých zdrojů informací z mezinárodních studií se Gustafsson, Nielsen a Yang Hansen (2017) pokusili identifikovat školní charakteristiky, které mohou snížit vztah mezi socioekonomickým statusem (SES) a výsledky, a díky nimž by bylo možné zlepšit spravedlivost v dosahovaných vzdělávacích výsledcích.

Pro účely této studie byla použita data žáků 8. ročníku z šetření TIMSS 2011 sebraná v 50 zemích. V analýze byly mimo jiné použity informace o dostupnosti vzdělávacích zdrojů v domácnosti žáků (indikátor SES), agregovaná hodnota školního SES a výsledky žáků v matematice.

